

NAVRHOVANÁ

PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

NA HADOVNĚ

BOTANICKÝ PRŮZKUM

Zpracovala: Mgr. Adriana Rešlová, 2023

1. ÚVOD

Botanický průzkum byl zpracován v roce 2023 na objednávku Královéhradeckého kraje. Průzkum je podkladem pro návrh plánu péče na období 2024-2033 a pro návrh záměru na nové vyhlášení tohoto zvláště chráněného území. Zkoumáno bylo území v rozsahu nově navrhované PP, tedy pozemek parc. č. 514/1, trvalý travní porost, o výměře 3176 m².

2. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Navrhované chráněné území je tvořeno drobnou loučkou v rozvolněném intravilánu obce Proruby, o rozloze cca 0,3 ha. Od východu je loučka ohraničena pruhem navážky a silnicí s autobusovou zastávkou, od severu sousedí s oplocenou kosenou zahradou. Od západu lemuje PP svah k potoku, zarostlý náletovými dřevinami, jehož malá část rovněž zasahuje do navrhovaného ZCHÚ. Od jihovýchodu navazuje soukromá oplocená zahrada, která byla až dosud součástí ZCHÚ, ačkoliv se zde nevyskytovaly předměty ochrany ani neprováděl cílený management. Od jihu sousedí s loučkou neudržovaný starý sad.

Louka je téměř plochá, velmi mírně se svažuje k západu.

Původně se jednalo o vlhkou kosenou loučku, která byla v roce 1985 vyhlášena jako přírodní památka za účelem ochrany menší populace vstavače kukačky (*Orchis morio*), čítající každoročně okolo 20 exemplářů (Faltysová, 1990). Již od 90. let 20. století je však zaznamenáváno postupné vysychání lokality a ubývání vstavačů, naposledy zde byl v roce 2009 nalezen 1 kvetoucí jedinec Kučerou (citován Laburdovou, 2014a).

Současný charakter louky je mezofilní. Louka je kosena, biomasa odstraňována.

3. PODKLADY

Při zpracování průzkumu jsem vycházela především ze svého předchozího průzkumu, zpracovaného v roce 2016 jako podklad pro současný plán péče o ZCHÚ a z tam citovaných předchozích údajů různých botaniků. Nahlédnutím do Nálezové databáze ochrany přírody AOPK ČR jsem zjistila, že od té doby zde nepříbily nové botanické údaje.

4. METODIKA

Lokalita byla navštívena v termínech 18.4., 6.5., 19.6., a 1.8. 2023.

Území bylo hned v počátku rozděleno na 3 dílčí plochy, u kterých jsem zaznamenávala charakter a dominanty porostu. Zároveň jsem zapisovala všechny zjištěné druhy cévnatých rostlin na celé lokalitě.

Pro hodnocení dominance druhů byla použita redukovaná Braun–Blanquetova stupnice, kdy stupeň 2 znamená pokryvnost 5-25 % a stupeň 3 znamená 25-50%.

5. VÝSLEDKY

5.1. Charakteristika dílčích ploch

Plocha 1 – Svah pod silnicí

Mez pod silnicí a autobusovou zastávkou, navážka. Kosený travnatý porost s alejí 5 dožívajících slivoní švestek. Na jaře dominuje psárka luční, hojný je krvavec toten a zběhovec plazivý. V otavě ruderálnější charakter – místy dominuje přeslička rolní, škarda dvouletá, locika kompasová a pampelišky sekce *Ruderalia*. Pod autobusovou zastávkou čerstvější navážka s nezapojenými plochami a se šterkem mezi zeminou i na povrchu.

Plocha 2 – Svah nad potokem

Horní část prudkého svahu nad potokem, zarostlá hustým náletem dřevin o výšce do cca 10 m. Dominuje olše (pokryvnost 3-4), dále zde roste habr, buk, smrk, lípa, vrba křehká. V lemu je hojná kalina, v keřovém patře dále bez černý a brslen. V bylinném patře dominuje sasanka hajní, břechťan popínavý, orsej jarní (všechny pokryvnost 2-3), dále zde roste kopřiva dvoudomá, maliník, svízel přitula, kuklík potoční. V severní části nálet čerstvě vyřezán, pravděpodobně v zimě 2022/2023.

Plocha 3 – Louka

Jedná se o jádrovou plochu chráněného území. Velmi mírně svažité, téměř rovná loučka, jejíž charakter se postupem času vyvíjí a proměňuje.

Kaplan (1995) ve svém průzkumu zmiňuje informace od obyvatel sousedních domů, že v 70. letech 20. století byla severní třetina louky zorána a po krátkou dobu využívána jako poličko pro pěstování brambor.

V roce 2023 se dá tento řídký oligotrofnější porost s menším množstvím biomasy popsat jako mezofilní ovsíková louka (T1.1) svazu *Arrhenatherion*, místy výrazně přechodná k biotopu podhorských a horských smilkových trávníků (T2.3) svazu *Violion caninae*.

V květnu 2023 zde dominovaly druhy bika ladní, krvavec toten, tomka vonná, medyněk vlnatý a zběhovec plazivý (všechny pokryvnost 2). V srpnu, v otavě, pak dominoval štírovník růžkatý (pokryvnost 3), následován krvavcem totenem, jitrocelem kopinatým, prasetníkem kořenatým a medyněkem vlnatým (všechny pokryvnost 2).

Je zde zřetelný vlhkostní gradient. Ani nejvlhčí partie louky však nevybočují z mezofilního rozmezí.

Nejvlhčí a nejnižší položený je jižní cíp území, kde působí i zástin dřevinami ze svahu nad potokem a z přilehlého sadu. Podél zahrady v JV části louky se táhne mělká mírně vlhčí deprese, která pak zase stoupá mírnou mezičkou k plotu zahrady. Plot je lemován na straně do PP řadou náletových jasanů, pod nimi rostou řídké křoviny. V J části u plotu roste košatá lípa se třemi kmeny a s větvemi až na zem, zasahujícími až do louky. V JV rohu roste skupina vzrostlých výmladků rodu *Prunus*. Pruh podél zahrady dříve nebyl kosen a byl více zarostlý křovinami (Rešlová, 2016), nyní kosen je a došlo pravděpodobně i k redukci křovin.

Ve střední části louky byl v srpnu 2023 zřetelný pruh o šířce cca 10-12 m, táhnoucí se ve směru východ – západ, ve kterém hojně rostou četné druhy podhorských a horských

smilkových trávníků (T2.3) – rozrazil lékařský, jestřábník chlupáček, kostřava červená, trojzubec poléhavý, vítod obecný, mochna nátržník, psineček obecný, hvozdík kropenatý. Některé z nich (trojzubec poléhavý, hvozdík kropenatý) přitom nebyly v roce 2016 ani předchozími autory (Faltysová 1990, Kaplan 1995), na louce ani zaznamenány – snad tam i dříve rostly, ovšem rozhodně ne v takové pokryvnosti jako dnes, takže mohly být přehlédnuty.

V minulosti (v době vyhlášení původní přírodní památky) byla louka dosti odlišná. Faltysová (1990) území charakterizuje jako "vlhkou až rašelinnou louku, pravidelně obhospodařovanou". Mezi zjištěnými druhy uvádí vedle vstavače kukačky další vlhkomilné druhy, které zde již od roku 2010 nebyly zaznamenány a současný charakter biotopu ani neumožňuje jejich výskyt – prstnatec májový (roztroušeně po celé louce, asi 40 ex.), kozlík dvoudomý, prvosenka vyšší, řebříček bertram, ostřice dvouřadá, o. zobánkatá, o. měchýřkatá, pcháč potoční, prvosenka vyšší.

Již Kaplan v roce 1995 upozorňuje na postupné vysychání lokality. Gerža (2006) již louku charakterizuje jako mezofilní ovsíkovou louku as. *Trifolio – Festucetum rubrae*.

V roce 2010 (Rešlová, 2010) zde byla zaznamenána mezofilní ovsíková louka s přechodem k vlhké bezkolencové louce, v roce 2014 zde Laburdová (2014 b) zaznamenala ovsíkovou louku. V roce 2016 je v plánu péče charakterizována jako „mezofilní ovsíková loučka, pravidelně kosená.“

Zdá se, že vývoj louky stále pokračuje, směrem od vlhkých luk přes mezofilní louky k oligotrofním podhorským trávníkům, na čemž se zřejmě podílí management – sekání a odstraňování biomasy, vyloučení hnojení - a především postupující úbytek vody v krajině.

5.2 Soupis zaznamenaných druhů cévnatých rostlin

<i>Aegopodium podagraria</i>	bršlice kozí noha
<i>Agrostis capillaris</i>	psineček obecný
<i>Ajuga reptans</i>	zběhovec plazivý
<i>Alchemilla sp.</i>	kontryhel
<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá
<i>Alopecurus pratensis</i>	psárka luční
<i>Anemone nemorosa</i>	sasanka hajní
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	tomka vonná
<i>Arrhenatherum elatius</i>	ovsík vyvýšený
<i>Bellis perennis</i>	sedmikráska chudobka
<i>Briza media</i>	třeslice prostřední
<i>Calamagrostis epigejos</i>	třtina křovištní
<i>Campanula patula</i>	zvonek rozkladitý
<i>Campanula rotundifolia</i>	zvonek okrouhlostý
<i>Cardamine pratensis</i>	řeřišnice luční
<i>Carex pallescens</i>	ostřice bledavá
<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný
<i>Centaurea jacea</i>	chrpa luční
<i>Cerastium holosteoides</i>	rožec obecný

<i>Crataegus sp.</i>	hloh
<i>Crepis biennis</i>	škarda dvouletá
<i>Cynosurus cristatus</i>	pohánka hřebenitá
<i>Dactylis glomerata</i>	srha laločnatá
<i>Danthonia decumbens</i>	trojzubec poléhavý
<i>Daucus carota</i>	mrkev obecná
<i>Deschampsia cespitosa</i>	metlice trsnatá
<i>Dianthus deltoides</i>	hvozdík kropenatý
<i>Epilobium angustifolium</i>	vrbovka úzkolistá
<i>Equisetum arvense</i>	přeslička rolní
<i>Euonymus europaeus</i>	brslen evropský
<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní
<i>Festuca rubra</i>	kostrava červená
<i>Ficaria verna</i>	orsej jarní
<i>Filipendula ulmaria</i>	tužebník jilmový
<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý
<i>Galeopsis bifida</i>	konopice dvouklaná
<i>Galium aparine</i>	svízel přitula
<i>Geum rivale</i>	kuklík potoční
<i>Geum urbanum</i>	kuklík městský
<i>Glechoma hederacea</i>	popenec břečťanolistý
<i>Hedera helix</i>	břečťan popínavý
<i>Hieracium pilosella</i>	jestřábník chlupáček
<i>Holcus lanatus</i>	medyněk vlnatý
<i>Hypericum perforatum</i>	třezalka tečkovaná
<i>Hypochaeris radicata</i>	prasetník kořenatý
<i>Chaerophyllum aromaticum</i>	krabilice zápašná
<i>Juncus effusus</i>	sítina rozkladitá
<i>Knautia arvensis</i>	chrastavec rolní
<i>Lactuca serriola</i>	locika kompasová
<i>Leontodon hispidus</i>	máchelka srstnatá
<i>Leucanthemum vulgare</i>	kopretina obecná
<i>Lotus corniculatus</i>	štírovník růžkatý
<i>Luzula campestris</i>	bika ladní
<i>Lychnis flos - cuculi</i>	kohoutek luční
<i>Lysimachia nummularia</i>	vrbina penízková
<i>Lysimachia vulgaris</i>	vrbina obecná
<i>Picea abies</i>	smrk ztepilý
<i>Plantago lanceolata</i>	jítrocel kopinatý
<i>Polygala vulgaris</i>	vítod obecný
<i>Potentilla erecta</i>	mochna nátržník
<i>Prunella vulgaris</i>	černohlávek obecný
<i>Prunus avium</i>	přešeň ptačí
<i>Prunus domestica</i>	slivoň švestka
<i>Prunus spinosa</i>	trnka obecná
<i>Ranunculus acris</i>	pryskyřník prudký
<i>Ranunculus repens</i>	pryskyřník plazivý

<i>Rhinanthus minor</i>	kokrhel menší
<i>Rubus fruticosus agg.</i>	ostružiník
<i>Rubus idaeus</i>	maliník
<i>Salix fragilis</i>	vrba křehká
<i>Sambucus nigra</i>	bez černý
<i>Sanguisorba officinalis</i>	krvavec toten
<i>Sorbus aucuparia</i>	jeřáb ptačí
<i>Stellaria graminea</i>	ptačinec trávovitý
<i>Symphoricarpos albus</i>	pámelník bílý
<i>Taraxacum sect. Ruderalia</i>	pampeliška
<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá
<i>Trifolium dubium</i>	jetel pochybný
<i>Trifolium pratense</i>	jetel luční
<i>Trifolium repens</i>	jetel plazivý
<i>Trisetum flavescens</i>	trojštět žlutavý
<i>Urtica dioica</i>	kopřiva dvoudomá
<i>Veronica chamaedrys</i>	rozrazil rezekvítek
<i>Veronica officinalis</i>	rozrazil lékařský
<i>Viburnum opulus</i>	kalina obecná

6. ZÁVĚR

Navrhovaná přírodní památka Na Hadovně zahrnuje drobnou květnatou loučku v rozvolněné zástavbě obce Proruby. Jedná se o druhově poměrně bohatý porost, bez vzácných druhů rostlin, který se dynamicky vyvíjí od podmáčené vstavačové louky v 90. letech 20. století, přes mezofilní ovsíkovou louku pravděpodobně směrem k živinami chudým kyselejšími podhorským trávníkům.

Díky desítky let trvající ochraně byla lokalita obhospodařována, ale přitom ušetřena intenzifikačních zásahů, jako je dosévání nebo hnojení. Působí zde však abiotické vlivy, jako je změna srážek, podnebí a zřejmě i lokální změna vodního režimu v krajině.

7. PODKLADY

Faltysová H. (1990): Botanický inventarizační průzkum CHPV Na Hadovně. Ms.- Depon in KÚ Královéhradeckého kraje.

Gerža M. (2006): Plán péče o přírodní památku Na Hadovně na období 2007 – 2016. Ms.- Depon in KÚ Královéhradeckého kraje.

Chytrý, M., Kučera T. & Kočí M. (2001): Katalog biotopů ČR. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha.

Kaplan Z. (1995): Závěrečná zpráva z botanického inventarizačního průzkumu přírodní památky Na Hadovně. Ms.- Depon in KÚ Královéhradeckého kraje.

Kubát K., Hrouda L., Chrtěk J. jun., Kaplan Z., Kirschner J. et Štěpánek J. [eds.] (2002): Klíč ke květeně České republiky. Academia, Praha.

Laburdová J. (2014 a): Vyjádření ke stavu PP Na Hadovně. Vyjádření AOPK ČR, č.j. 00483/OH/2014. Depon in KÚ Královéhradeckého kraje.

Laburdová J. (2014 b): Stanovisko ke stavu PP Na Hadovně. Stanovisko AOPK ČR, č.j. 01141/OH/2014. Depon in KÚ Královéhradeckého kraje.

Rešlová A. (2010): Aktualizace mapování vrstvy biotopů. Údaje z nálezové databáze ochrany přírody (NDOP).

Nálezová databáze ochrany přírody (NDOP), pořizovaná Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR. Stav k září 2016.

Mapa katastru nemovitostí /DKM/, © ČÚZK

Mapový server AOPK ČR: <http://mapy.nature.cz>

Vlastní terénní šetření v roce 2023